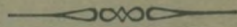

17 1/2 1/2 1/2 1/2
Dublek (Gram 1618)

Zamenhoff Ludwik

Dr. ESPERANTO.

JĘZYK

MIĘDZYNARODOWY.

PRZEDMOWA

1

PODREČNIK KOMPLETNY.

por Poloj

Aby język stał się powszechnym, nie
wystarcza nazwać go takim.

Cena kop. 15.

WARSZAWA.

W DRUK. I LIT. CH. KELTERA, UL. NOWOLIPIE № 11.

1887.

Dr. ESPERANTO.

JĘZYK

MIEDZYNARODOWY.

PRZEDMOWA

i

PODREČZNIK KOMPLETNY.

por Poloj

Aby język stał się powszechnym, nie
wystarczy nazwać go takim.

Cena kop. 15.

WARSZAWA.

W Druk. i Lit. Ch. Keltera, ul. Nowolipie № 11.

1887.

66601

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ
Варшава 9 Июля 1887 года.

 Język międzynarodowy, jak każdy narodowy, jest własnością ogółu; autor zrzeka się na zawsze wszelkich praw osobistych do niego.

Włączono do
zbiorków Bibl. Jag.

PRZEDMOWA.

Czytelnik weźmie prawdopodobnie niniejszą broszurę do rąk z nieufnością, przypuszczając, że chodzi tu o niemożliwą do urzeczywistnienia utopję; przede wszystkim więc upraszam czytelnika, aby zrzekł się swego uprzedzenia i rzecz, z którą występuję, traktował poważnie i krytycznie.

Nie mam zamiaru rozwódzić się tu nad doniosłym znaczeniem, jakiego miało dla ludzkości wprowadzenie jednego, przez wszystkich bezwarunkowo uznanego **międzynarodowego języka**, któryby, będąc wspólną własnością całego świata, nie należał specjalnie do żadnego z istniejących narodów. Ileż to marnuje się czasu i pracy na naukę języków obcych, a mimo to, wyjeżdżając za granice ojczyzny zwykle nie jesteśmy w stanie porozumieć się z podobnymi do siebie ludźmi. Ileż to marnuje się czasu, pracy i pieniędzy, aby utwory jednego piśmiennictwa przyswoić innym piśmiennictwom, a jednakże z tłumaczeń możemy poznać nieznaczną zaledwie część piśmiennictw obcych. Owóż, gdyby istniał język międzynarodowy, wszystkich tłumaczeń dokonywanoby wyłącznie na ten ostatni, jako na język powszechny, dla wszystkich zrozumiały, a dzieła, mające same przez się cechę międzynarodową, pisanoby oryginalnie w tym języku. Znikłby mur chiński, przedzielający piśmiennictwa, utwory innych narodów byłyby dla nas równie dostępne, jak utwory własnego naszego narodu. Lektura

stałaby się wspólną dla wszystkich, a wraz z nią wychowanie, ideały, przekonania, dążenia,—i narody połączyłyby się w jedną rodzinę. Zmuszeni czas nasz poświęcać kilku naraz językom, żadnego z nich należy zgłębić nie możemy, a przeto z jednej strony niewielu z nas posiada dokładnie bodaj język ojczysty, z drugiej zaś same języki nie mogą się należyce wydoskonalić i, mówiąc językiem ojczystym, często zmuszeni jesteśmy zapożyczać od cudzoziemców słowa i wyrażenia, lub też wyrażać się niedokładnie z powodu ubóstwa języka w tym lub owym kierunku. Inaczej rzecz by się miała, gdyby każdy z nas posiadał dwa tylko języki; wówczas władałibyśmy nimi lepiej, same zaś języki więcéjby się rozwijały i wzbogacały i osiągnęłyby wyższego stopnia doskonałości, aniżeli którykolwiek ze współczesnych języków. A przecież język jest główną dźwignią cywilizacji, dzięki to jemu wywyższyliśmy się tak znacznie nad zwierzęta. Różnica językowa jest podstawą różnicy i nienawiści zobopólnej narodów, albowiem język przedewszystkiem wpada w oczy przy spotkaniu się ludzi: nie mogąc się porozumieć, stonimy od siebie. Spotykając się z ludźmi, nie pytamy, jakie są ich przekonania polityczne, w jakiej części świata się urodzili, gdzie mieszkali ich przodkowie kilka tysięcy lat temu: ale zaledwie ci ludzie przemówią, wnet każdy dźwięk ich mowy przypomina, że są nam oni obcymi. Komu kiedykolwiek zdarzyło się przebywać w mieście, zamieszkanem przez rozmaite, walkę toczące z sobą narodowości, ten bezwątpienia zrozumiał, jak olbrzymią usługę oddałby ludzkości język międzynarodowy, który, *nie wdzierając się*

do życia domowego ludów, mógłby przynajmniej w krajach zaludnionych przez różne narodowości odgrywać rolę języka państwowego i towarzyskiego. Jakąby wreszcie olbrzymią doniosłość miał język międzynarodowy dla nauki, handlu, słowem na każdym kroku—o tem, jak sądzę, nie ma potrzeby się rozwodzić. Kto choćby raz poważnie zastanowił się nad tą kwestją, ten przyzna, że żadna ofiara nie byłaby zbyt wielką, gdybyśmy przez nią mogli sobie zdobyć język ogólnoludzki. Z tego powodu wszelka, choćby najslabsza, próba w tym kierunku zasługuje na uwagę. Sprawie, z którą występuję teraz przed publiczność, poświęciłem najlepsze swe lata; spodziewam się, że i czytelnik ze względu na jej doniosłość chętnie poświęci jój cokolwiek cierpliwości i uważnie przeczyta do końca niniejszą broszurę.

Nie mam tu zamiaru analizować rozmaitych usiłowań, podjętych w celu stworzenia języka międzynarodowego. Zwrócę jedynie uwagę czytelnika na to, iż te wszystkie usiłowania albo tworzyły system znaków dla krótkiego wyrażenia myśli w razie potrzeby, albo też zadawałniały się wyłącznie naturalnem uproszczeniem gramatyki i zmianą słów istniejących w językach na inne dowolnie wymyślane. Próby pierwszej kategorii były tak zwykłane i tak niepraktyczne, że ginęły zaraz po narodzinach; co się zaś tyczy prób kategorii drugiej, to tym można było wprawdzie nadać miano *języków*, ale *międzynarodowego* nie w nich zgoła nie było. Autorzy niewiedomo z jakiej racji nazywali swe języki „wszechświatowymi“, chyba dla tego, że na całym świecie nie było ani jednej osoby, z którąby można było się porozumieć.

za pomocą tych języków! Jeżeli dla wszechświatowości języka wystarczy, aby takim go nazwali, w takim razie każdy istniejący język może zostać wszechświatowym na żądanie każdej pojedynczej osobistości. Ponieważ owe próby naiwnie były obliczone na radosne przyjęcie przez świat cały i na jednomyślną jego sankcję, a ta właśnie jednomyślna zgoda jest rzeczą najmniejszą w obec naturalnej obojętności świata względem prób gabinetowych, które mu nie przynoszą bezwarunkowej korzyści, — nie więc dziwnego, że próby te zrobiły kompletne fiasko. Znaczna część świata wcale nie zainteresował się niemi, a ci, których one obchodziły, sądzili, iż nie warto marnować czasu na nauczenie się języka, którego nikt nie zrozumie prócz autora. Niechaj się wpierw, mówili, nauczy tego języka świat cały, lub choćby kilka milionów ludzi, wtedy i ja się go nauczę. I rzecz, któraby mogła przynieść korzyść każdemu pojedynczemu adeptowi wówczas dopiero, gdyby już wprzód istniała masa innych adeptów, nie znajdowała, rzecz prosta, żadnego zwolennika i, że tak powiem, martwą przychodziła na świat. A jeżeli jedna z ostatnich prób tego rodzaju „Volapük“ pozyskała, jak utrzymują, pewną ilość adeptów, to tylko dla tego, że sama idea języka „wszechświatowego“ tak dalece jest podniosłą i pociągającą, iż entuzjaści, skłonni do torowania nowych idei, poświęcają swój czas w nadziei, że *może* sprawa się powiedzie. Lecz ilość entuzjastów dojdzie do pewnej summy *) i — zatrzyma się, a zimny, obojętny świat nie

*) Nie można naturalnie utożsamiać ilości sprzedanych egzemplarzy z ilością adeptów, którzy nauczyli się języka.

zechce poświęcać swego czasu na to jedynie, by mógł porozumiewać się z nieliczną garstką, i język ten, jak i poprzednie próby, zginie, nie przyniosłszy żadnego zgoła pożytku.

Kwestja języka powszechnego zajmowała mnie oddawna; lecz, nie czując się ani zdolniejszym, ani energiczniejszym od autorów wszystkich bezowocnie przebrzmiałych prób, przez długi czas zadawał mi się marzeniem i mimowolnem zastanawianiem się nad tą kwestją. Ale kilka szczęśliwych myśli, które były owocem tego mimowolnego rozmyślenia, zachęciły mnie do dalszej pracy i skłoniły do spróbowania, ażali się nie uda systematycznie przewyciężyć wszystkich przeszkód, stojących na drodze do stworzenia i wprowadzenia w użycie racjonalnego języka powszechnego. Zdaje mi się, że rzecz ta mniej więcej mi się powiodła, występuję więc z tym owocem dłuższej, wytrwałej pracy przed sąd czytającego świata.

Główne zagadnienia, które należało rozwiązać były następujące:

I) *Aby język był nadzwyczaj łatwym tak, by nauka języka była igraszką.*

II) *Aby każdy, kto się tego języka nauczy, mógł zeń natychmiast korzystać dla porozumienia się z ludźmi rozmaitych narodowości bez względu na to, czy będzie on uznany przez świat i czy znajdzie wielu adeptów lub też nie, — t. j. aby język zaraz z samego początku mógł zostać istotnym środkiem do stosunków międzynarodowych.*

III) *Znaleźć środek dla przewyciężenia obojętności świata i do nakłonienia go, aby jaknajprędzej i en masse zaczął używać proponowanego języka, jako języka ży-*

Zbyteczne więc są wyrazy „babka“, „córka“, „narzeczona“, „dziewczyna“, „kura“, „krowa“ i t. d.

3) Przyrostek *il*—narzędzie danej czynności. Np. *tranĉi* rznąć—*tranĉilo* nóż; zbyteczne są: „grzebień“, „siekiera“, „dzwon“, „pług“ i t. d.

4) I tym podobne (około 50).

Nadto przyjąłem ogólną regułę, że wszystkie wyrazy, które już teraz stały się międzynarodowymi (czyli tak zwane wyrazy „cudzoziemskie“) nie ulegają w języku międzynarodowym żadnej zmianie, lecz stosują się tylko do pisowni międzynarodowej. W ten sposób ogromna ilość słów staje się zbyteczną do nauki, jak np. „lokomotywa“, „redakcja“, „telegraf“, „nerw“, „temperatura“, „centr“, „forma“, „platyna“, „botanika“, „figura“, „wagon“, „komedja“, „eksploatować“, „deklamować“, „adwokat“, „doktór“, „teatr“ i t. d. i t. d.

Dzięki przytoczonym regułom i kilku innym jeszcze właściwościom języka, o których uważam za zbyteczne tu wzmiankować,—język staje się nader łatwym i cała praca nauczania się go redukuje się do zapamiętania 900 słów (wliczając już w to wszystkie końcówki, przybranki i przyrostki), z których według reguł określonych można bez szczególnych zdolności i natężenia umysłu, utworzyć wszystkie słowa, wyrażenia i zwroty niezbędne w życiu codziennem. (Zresztą i owe 900 wyrazów, jak to zobaczymy niżej, tak zostały wybrane, że dla cokolwiek wykształconego człowieka nauczanie się ich jest nadzwyczaj łatwym). Nauka tego dzwicznego, bogatego i zrozumiałego dla całego świata (co do przyczyn ob. niżej) języka wymaga w ten sposób nie całego szeregu lat, jak

nauka innych języków, lecz osiąść go można zupełnie w ciągu *kilku dni**)

II.

Drugie zadanie rozwiązałem w sposób następujący:

a) Wprowadziłem zupełne rozczłonkowanie pojęć na samoistne wyrazy tak, że cały język zamiast wyrazów w rozmaitych formach gramatycznych składa się tylko z wyrazów *nieodmiennych*. Jeżeli weźmiecie dzieło napisane w moim języku, to przekonacie się, że tam każde słowo *zawsze* i *jedynie* znajduje się w jednej stałej formie, — w tej mianowicie, w jakiej zamieszczonem zostało w słowniku. Różne zaś formy gramatyczne, wzajemny stosunek słów i t. p. wyrażone są przez *połączenie* słów nieodmiennych. Lecz ponieważ podobna budowa języka zupełnie jest obcą narodom europejskim, któreby też z trudnością mogły się do nich przyzwyczaić, przystosowałem zupełnie to rozczłonkowanie do ducha języków europejskich tak, że kto się uczy mego języka z podręcznika, nie przeczytawszy w pierw przedmowy (która dla uczącego się zupełnie jest zbyteczną), — ten nie domyśli się nawet, że budowa tego języka różni się czemkolwiek od budowy jego ojczyzstego języka. Tak np. pochodzenie wyrazu *frat,in,o*, który w rzeczywistości składa się z trzech słów: *frat* (brat), *in* (kobieta, samica) *o* (to co jest, istnieje) (= to co jest kobieta brat = siostra), — podręcznik objaśnia w następujący sposób: brat = *frat*; lecz ponieważ każdy rzeczownik ma w pierw-

*) Każdy się o tem łatwo przekonać może, gdyż do tej broszury dołączony jest *podręcznik kompletny*.

szym przypadku końcówkę *o* — więc *frat,o*; dla utworzenia zaś rodzaju żeńskiego wtrąca się przyrostek *in* — stąd więc siostra — *frat,in,o*. Kréski pionowe piszą się na téj zasadzie, że gramatyka każe je sta-
wić pomiędzy pojedynczemi częściami składowemi wyrazu. W ten sposób rozczłonkowanie języka by-
najmniej nie przeszkadza uczącemu się; nie domyśla się on nawet, że to, co nazywa końcówką, przybranką lub przyrostkiem, jest zupełnie samoistnem słowem, które zawsze zachowuje jednakowe znaczenie bez względu na to, czy użytym zostało na końcu, czy na początku, czy też w środku innego słowa, czy wreszcie samoistnie; że każde słowo może być z jednako-
wą racją użyto, jako wyraz pierwotny lub też jako partykuła gramatyczna. Tymczasem z takiéj budowy języka wynika, że wszystko co napiszecie w języku międzynarodowym, natychmiast zrozumie (ze słownikiem lub bez niego) jaknajdokładniej każdy, kto nie tylko że nie nauczył się uprzednio gramatyki języka, ale nigdy nawet nie słyszał o jego istnieniu. Objaśnię to na przykładzie: znalazłem się wśród po-
laków nie umiejąc ani słowa po polsku; muszę koniecznie porozumieć się z kimś, piszę więc na świstku w języku międzynarodowym, dajmy na to, następujące zdanie:

*Mi ne scias kie mi las, is la baston, o, n; êu vi gî, n
ne vid, is?*

Podaję interlokutorowi międzynarodowo-polski słownik i wskazuję mu na nagłówek, gdzie wielkimi literami wydrukowano następujące zdanie: „*Wszystko co napisano w języku międzynarodowym można zrozumieć przy pomocy tego słownika. Wyrazy stanowiące razem*

jedno pojęcie pisze się razem, lecz oddziela się kręską pionową; tak naprzykład wyraz „*frat,in,o*”, stanowiący jedno pojęcie, złożony jest z trzech wyrazów, z których każdego należy szukać oddzielnie“. Jeżeli mój interlokutor nie słyszał o języku międzynarodowym, to z początku wytrzeszczy oczy, ale weźmie podany mu papierek, poszuka według udzielonych mu wskazówek w słowniku i znajdzie co następuje:

<i>Mi</i>	{ <i>mi</i> ja	}	ja
<i>ne</i>	{ <i>ne</i> nie	}	nie
<i>sci,as</i>	{ <i>sci</i> wiedzieć	}	wiem
	{ <i>as</i> oznacza czas teraźniejszy		
<i>kie</i>	{ <i>kie</i> gdzie	}	gdzie
<i>mi</i>	{ <i>mi</i> ja	}	ja
<i>las,is</i>	{ <i>las</i> zostawiać	}	zosta-
	{ <i>is</i> oznacza czas przeszły		
<i>la</i>	{ <i>la</i> przedimek określony (na język	}	—
	polski nie tłumaczy się).		
<i>baston,o,n</i>	{ <i>baston</i> kij, laska	}	laskę
	{ <i>o</i> oznacza rzeczownik		
	{ <i>n</i> oznacza przypadek czwarty		
<i>êu</i>	{ <i>êu</i> czy	}	czy
<i>vi</i>	{ <i>vi</i> wy, ty	}	wy (pan)
<i>gi,n</i>	{ <i>gi</i> ono, to	}	go (jej)
	{ <i>n</i> oznacza przypadek czwarty		
<i>ne</i>	{ <i>ne</i> nie	}	nie
<i>vid,is?</i>	{ <i>vid</i> widzieć	}	widzieli? (widział?)
	{ <i>is</i> oznacza czas przeszły		

W ten sposób polak dokładnie zrozumie, czego chce od niego. Jeżeli zechce mi odpowiedzieć, podam mu drugą część słownika (polsko-międzynarodową), w której nagłówku wydrukowano co następuje: „*Jeżeli chcecie cokolwiek wyrazić w języku międzynarodowym, używajcie tego słownika, szukając słów w nim samym, końcówek zaś dla oznaczenia form gramatycznych w dodatku gramatycznym pod rubryką odnośnej części mowy*“. Ponieważ w tym dodatku gramatycznym, jak to widać z podręcznika, kompletna gramatyka każdej części mowy zajmuje nie więcej nad kilka wierszy, to znalezienie końcówki dla wyrażenia odpowiedniej formy gramatycznej nie więcej wymaga czasu niż odszukanie wyrazu w słowniku.

Zwracam uwagę czytelnika na wyłożony punkt, na pozór prosty, lecz mający nader doniosłe znaczenie. Rzecz jasna, że w innym języku nie będziecie w stanie porozumieć się z sobą, nie posiadając tego języka, nawet przy pomocy najlepszego słownika, gdyż, aby korzystać ze słownika jakiegokolwiek z istniejących języków, trzeba przedewszystkiem znać mniej więcej ten język. Aby umieć odszukać w słowniku dane słowo, należy znać jego pochodzenie, podczas gdy w mowie każdy wyraz jest w jakiejkolwiek gramatycznej odmianie, często zupełnie nie podobnej do pierwotnej formy wyrazu, w połączeniu z rozmaitemi przybrankami, przyrostkami i t. p.; dla tego też, nie posiadając uprzednio dostatecznej znajomości języka, nie znajdziecie żadnego prawie wyrazu w słowniku, a nawet te wyrazy, które znajdziecie, nie dadzą wam żadnego pojęcia o znaczeniu zdania. Tak np. gdybym powyżej przytoczone proste

zdanie napisał po niemiecku: „ich weiss nicht, wo ich den Stock gelassen habe; haben Sie ihn nicht gesehen“, to nie znający języka niemieckiego znajdzie w słowniku co następuje: „ja—biały—nie—gdzie—ja—?—laska, piętro—spokojny—majątek—mieć—ona, oni, Pan—?—nie—?—?“ I jeśli nawet wyobrazicie sobie język z najidealniej uproszczoną gramatyką, ze stałem, określonym znaczeniem dla każdego wyrazu, — w każdym razie, aby adresat zrozumiał przy pomocy słownika waszą zapiskę, trzebaby było, aby nie tylko nauczył się naprzód gramatyki, lecz aby nabył w niej dostatecznej wprawy, celem łatwego orjentowania się i odróżnienia słowa pierwotnego od gramatycznie zmienionego, pochodnego lub złożonego i t. d., t. j. pożytek języka zależałby znowu od ilości adeptów, a w braku tych ostatnich zredukowałby się do zera. Albowiem siedząc np. w wagonie i chcąc zapytać swego sąsiada „jak długo pociąg zatrzymuje się w N.“ nie zaproponujecie mu chyba, aby nauczył się naprzód gramatyki waszego języka. Lecz mówiąc językiem międzynarodowym, możecie natychmiast porozumieć się z członkiem wszelkiej narodowości choćby nie tylko nie władał tym językiem, ale nawet nigdy o nim nie słyszał. Wszelką książkę, napisaną w języku międzynarodowym, może każdy czytać z łatwością przy pomocy klucza (słownika) bez najmniejszego przygotowania, a nawet bez potrzeby uprzedniego przeczytania jakiegokolwiek przedmowy, objaśniającej użycie klucza (ponieważ do téj broszury dołączone są wzory języka i słownik, czytelnik może się zaraz o tem przekonać), człowiek zaś

wykształcony, jak to niżej zobaczymy, rzadko się nawet będzie uciekał do słownika.

Jeżeli chcecie pisać, dajmy na to, do jakiego Hiszpana w Madrycie, ale ani wy jego języka, ani on waszego nie zna, a wątpicie, czy zna on język międzynarodowy lub też czy w ogóle o nim kiedy słyszał,— możecie mimo to śmiało do niego napisać w przeświadczeniu, że was zrozumie. Ponieważ, dzięki opartej na rozczłonkowaniu wyrazów budowie języka międzynarodowego, cały słownik niezbędny dla stosunków *życia codziennego* zajmuje, jak widać z dołączonego egzemplarza, nie więcej niż $\frac{1}{2}$ arkusza, wchodzi z łatwością do najmniejszej koperty i nabyć go można za kilka groszy w jakimkolwiek języku, to wystarczy napisać list w języku międzynarodowym, załączyć do listu hiszpański egzemplarz słownicza,— i adresat z pewnością was zrozumie, albowiem ten słownik nie tylko stanowi wygodny, zupełny klucz do listu, ale i sam objaśnia swe przeznaczenie i sposób użycia. Dzięki jak najobszerniejszej wzajemnej połączalności wyrazów, za pomocą tego małego słownika można wyrazić wszystko, co jest niezbędnem w życiu powszechnem; rozumie się jednak, że wyrazy rzadko używane, wyrazy techniczne (a również wyrazy cudzoziemskie, które, jak przypuszczać należy, znane są powszechnie, np. tabaka, teatr, fabryka i t. p.) zostały w nim opuszczone, jeżeli przeto wypadnie wam koniecznie użyć podobnych wyrazów, a zamienić je na inne będzie rzeczą niemożliwą, wtedy trzeba się będzie uciec do słownika *kompletnego*, którego wszakże nie potrzeba posyłać adresatowi: możecie przy wzmiankowanych słowach załączać

tylko w nawiasach przekład tychże na język adresata.

b) Tak więc dzięki wyłuszczonej budowie języka mogę porozumiewać się w nim z kimkolwiek zechcę. Jedyną niewygoda (zanim język ten powszechnie przyjętym zostanie) na tem tylko polegać będzie, że będę zmuszony za każdym razem czekać, dopóki mój interlokutor nie zanalizuje mych myśli. Aby i tę niedogodność możliwie usunąć (przynajmniej w obcowaniu z ludźmi wykształconymi), postąpiłem w sposób następujący: ułożyłem słownik nie dowolnie, lecz, o ile się tylko dało, z wyrazów znanych całemu wykształconemu światu. Tak np. słowa zarówno używane we wszystkich językach cywilizowanych pozostawiłem bez wszelkiej zmiany, z wyrazów zaś rozmaicie brzmiących w różnych językach, wzięłem albo wspólne dwom lub trzem głównym językom europejskim, albo też należące tylko do jednego, lecz popularne i u pozostałych narodów. Jeżeli dany wyraz brzmi w każdym języku inaczej, to starałem się znaleźć wyraz, któryby tamtemu *przybliżenie* tylko odpowiadał swem znaczeniem, albo też rzadziej był używany, lecz zato znany był wybitniejszym narodom (np. wyraz „blizki“, w każdym języku brzmi inaczej, lecz dość wziąć łaciński wyraz „najbliższy“ (proximus), a okaże się, że w rozmaitych modyfikacjach używany jest we wszystkich ważniejszych językach; jeżeli zatem słowo „blizki“ nazwę „proksim“, to zrozumie mnie mniej więcej każdy wykształcony człowiek); w innych zaś wypadkach czerpałem zazwyczaj z języka łacińskiego, jako na wpół międzynarodowego. (Odstępowałem od tych reguł

tylko tam, gdzie tego wymagały szczególne względy jak np. unikanie homonymów, prostota ortografji i t. p.). W ten sposób, korespondując z średnio wykształconym europejczykiem, który się nigdy nie uczył języka międzynarodowego, mogę być przekonany, że zrozumie mię bez potrzeby ciągłego radzenia się słownika, do którego uciekać się będzie jedynie przy wyrazach wątpliwych.

Dla przekonania czytelnika o prawdziwości wszystkiego, com powyżej powiedział, załączam wzory języka międzynarodowego *).

I. Patro nia.

Patro nia, kiu est,as en la ciel,o, sankt,a est,u
Via nom,o, ven,u reg,ec,o Via, est,u vol,o Via,
kiel en la ciel,o, tiel ankaŭ sur la ter,o. Pan,o,n
nia,n ciu,tag,a,n don,u al ni hodiaŭ kaj pardon,u
al ni ŝuld,o,j,n nia,j,n kiel ni ankaŭ pardon,as al
nia,j ŝuld,ant,o,j; ne konduk,u ni,n en tent,o,n, sed
liber,ig,u ni,n de la mal,ver,a, ĉar Via est,as la
reg,ad,o, la fort,o kaj la glor,o etern,e. Amen!

II. El la Bibli.o.

Je la komenc,o Di,o kre,is la ter,o,n kaj la ciel,
o,n. Kaj la ter,o est,is sen,forma kaj dezort,a, kaj
mal,lum,o est,is super la profund,a,j,o, kaj la anim,o
de Di,o si,n port,is super la akv,o. Kaj Di,o dir,is:
est,u lum,o; kaj far,ig,is lum,o. Kaj Di,o vid,is la

*) W utworach, przeznaczonych wyłącznie dla osób posiadających język międzynarodowy, kreski między częściami słów mogą być wypuszczane.

lum,o,n, ke ĝi estas bona, kaj nom,is Di,o lum,o,n tag,o, kaj la mal,lum,o,n Li nom,is nokt,o. Kaj est,is vesper,o, kaj est,is maten,o—unu tag,o. Kaj Di,o dir,is: est,u firm,aj,o inter la akv,o, kaj ĝi apart,ig,u akv,o,n de akv,o. Kaj Di,o kre,is la firm,aj,o,n kaj apart,ig,is la akv,o,n kiu estas sub la firm,aj,o de la akv,o kiu estas super la firm,aj,o; kaj far,ig,is tiel. Kaj Di,o nom,is la firm,aj,o,n ĉiel,o. Kaj est,is vesper,o, kaj est,is maten,o—la dua tag,o. Kaj Di,o dir,is: kolekt,u si,n la akv,o de sub la ĉiel,o unu lok,o,n, kaj montru si,n sek,aj,o; kaj far,ig,is tiel. Kaj Di,o nom,is la sek,aj,o,n ter,o, kaj la kolekt,o,j,u de la akv,o Li nom,is mar,oj.

III. Leter,o.

Kara amik,o!

Mi prezent,as al mi kia,n vizag,o,n vi far,os post la ricev,o de mia leter,o. Vi rigard,os la sub,skrib,o,n kaj ek,kri,os: „ĉu li perd,is la sag,o,n?! Je kia lingv,o li skrib,is? Kio,n signif,as la foli,et,o, kiu,n li aldon,is al sia leter,o?“ Trankvil,ig,u, mia kara! Mia sag,o, kiel mi almenaŭ kred,as, estas tute en ord,o.

Mi leg,is antaŭ kelk,aj tag,o,j libr,et,o,n sub la nom,o „Lingv,o internaci,a“. La aŭtor,o kred,igas, ke per tiu lingv,o oni pov,as esti kompren,ata de la tuta mond,o, se eĉ la adres,it,o ne sole ne scias la lingv,o,n, sed eĉ ankaŭ ne aŭd,is pri ĝi; oni dev,as sole aldon,i al la leter,o malgrand,a,n foli,et,o,n nom,ata,n „vort,ar,o“. Dezir,ante vid,i, ĉu tio estas vera, mi skrib,as

al vi en tiu lingv,o, kaj mi eĉ unu vort,o,n ne al,met,as en ali,a lingv,o, tiel kiel se ni tute ne kompren,us unu la lingv,o,n de la ali,a. Respond,u al mi, ĉu vi efektiv,e kompren,is kio,n mi skrib,is. Se la afer,o propon,it,a de la aŭtor,o est,as efektiv,e bona, oni dev,as per ĉiu,j fort,o,j li,n help,i. Kian mi hav,os vi,a,n respond,o,n, mi send,os al vi la libr,et,o,n; montr,u ĝi,n al ĉiu,j log,ant,o,j de vi,a urb,et,o, send,u ĝi,n ĉiu,n vilag,ŝ,o,n ĉirkaŭ la urb,et,o, ĉiu,n urb,o,n kaj urb,et,o,n, kie vi nur hav,as amik,o,j,n aŭ kon,at,o,j,n. Est,as neces,e ke grand,ega nombr,o da person,o,j don,u si,a,n voĉ,o,n—tian post la plej mal, long,a temp,o est,os decid,it,a afer,o, kiu pov,as porti grand,ega,n util,o,n al la hom,a societ,o.

IV. Mi,a penso.

Sur la kamp,o, for de l'mond,o,
Antaŭ nokt,o de somer,o
Amik,in,o en la rond,o
Kant,as kant,o,n pri l'esper,o.
Kaj pri viv,o detru,it,a
Ŝi rakont,as kompat,ant,e,—
Mi,a vund,o re,frap,it,a
Mi,n dolor,as re,sang,ant,e.

* * *

„Ĉu vi dorm,as? Ho, sinjor,o,
Kial tia sen,mov,ec,o?
Ha, kred,abl,e re,memor,o
El la kar,a infan,ec,o?“

Kio,n dir,i? Ne plor,ant,a
Pov,is est,i parol,ad,o
Kun fraŭl,in,o ripoz,ant,a
Post somer,a promen,ad,o!

* * *

Mi,a pens,o kaj turment,o,
Kaj dolor,o,j kaj esper,o,j!
Kiom de mi en silent,o
Al vi ir,is jam ofer,o,j!
Kio,n hav,is mi plej kar,a,n—
La jun,ec,o,n—mi plor,ant,a
Met,is mem sur la altar,o,n
De la dev,o ordon,ant,a!

* * *

Fajr,o,n sent,as mi intern,e,
Viv,i ankaŭ mi dezir,as,—
Io pel,as mi,n etern,e,
Se mi al ĝaj,ul,o,j ir,as...
Se ne plaĉ,as al la sort,o
Mi,a pen,o kaj labor,o —
Ven,u tuj al mi la mort,o,
En esper,o—sen dolor,o!

V. El Heine'.

En song'o princ,in,o,n mi vid,is
Kun vang,o,j mal,sek,a,j de plo,ŭ,o,—
Sub arb,o, sub verd,a ni sid,is
Ten,ant,e si,n kor,o ĉe kor,o.

* * *

„De l'patr,o de l'vi,a la kron,o
Por mi ĝi ne estas hav,inda!
For, for li,a sceptr,o kaj tron,o—
Vi,n mem mi dezir,as, am,inda!“

* * *

— „Ne eble!“ ŝi al mi re,dir,as:
„En tomb,o mi estas ten,ata,
Mi nur en la nokt,o elir,as
Al vi, mi,a sol,e am,ata!“

VI. Ho, mi,a kor'.

Ho, mi,a kor', ne bat,u mal,rankvile,
El mi,a brust,o nun ne salt,u for!
Jam ten,i mi,n ne pov,as mi facile
Ho, mi,a kor'!

* * *

Ho, mi,a kor'! Post long,a labor,ado
Ĉu mi ne vink,os en decid,a hor'!
Sufiĉ,e! rankvil,iĝ,u de l'bat,ado,
Ho, mi,a kor'!

III.

Skończyłem analizę głównych właściwości mego języka; wykazałem jaką korzyść odniosą zeń ci, którzy się go uczą; wykazałem, że powodzenie jego nie jest bynajmniej zależnem od zachowania się względem niego ogółu, że rzeczywiście ma prawo nazywać się językiem międzynarodowym, gdyby nawet nikt zgoła słyszeć o nim nie chciał, że rzeczywiście

każdemu, kto się go nauczył, daje możność porozumiewania się z osobą jakiegokolwiek narodowości, byle ta osoba była tylko piśmienną. Ale język mój ma inne jeszcze zadanie: nie zadawalniając się *międzynarodowością*, powinien nadto stać się *powszechnym* t. j. dopiąć tego, aby większość ludzi piśmiennych umiała nim z łatwością *mówić*. Liczyć w tej sprawie na poparcie ogółu — byłoby to budować gmach na chwiejnym, fantastycznym fundamencie, albowiem przeważna większość ogółu niczego popierać nie lubi i chciałaby wszystko mieć gotowem. Usiłowałem przeto znaleźć środki dopięcia celu niezależnie od poparcia ogółu. Jeden z tych środków, który szczegółowiej wyłożę, jest czemś w rodzaju *głosowania powszechnego*.

Gdyby się czytelnik dobrze zastanowił nad wszystkim, com powyżej powiedział, powinien byłby przyjść do wniosku, że nauczenie się języka międzynarodowego jest dlań *bezwarunkowo korzystnem* i zupełnie dostatecznie wynagradza niewielką pracę, którą w tym celu poświęcić należy. Mógłbym się przeto spodziewać, że z samego zaraz początku język mój zostanie przyjęty przez całe massy ludzi. Woląc wszakże być przygotowanym na najmniej pomyślne okoliczności, aniżeli ludzię się zbyt różową nadzieją, przypuszczam, że na razie znajdzie się bardzo niewielu takich ludzi, że nieliczna tylko garstka uzna mój język za *dostatecznie korzystny*, a dla *zasady nikt* ani jednej godzinki nie poświęci; że znaczna większość mych czytelników albo zupełnie na rzecz tę nie zwróci uwagi, albo powątpiewając, czy praca się opłaci, nie zdecyduje się na nauczenie się mego języka z obawy, aby ich kto nie nazwał marzycielami (przydomek, którego obecnie

większa część ludzi boi się gorzej niż ognia). Czego więc trzeba, aby zmusić ten ogromny zastęp obojętnych i niezdecydowanych do nauczania się języka międzynarodowego?

Jeżeli, że tak powiem, zajrzemy w głąb' duszy każdego z tych obojętnych, to dowiemy się co następuje: zasadniczo przeciw wprowadzeniu języka międzynarodowego nikt nie ma nic do zarzucenia, przeciwnie, wszyscy byliby z tego bardzo zadowoleni. Natomiast każdy by chciał, aby bez *najmniejszej pracy lub poświęcenia się* z jego strony odrazu pewnego pięknego poranku okazało się, że większość ludzi piśmiennych posiada język międzynarodowy; wtedy, naturalnie, osoba najwięcej obojętna zabrałaby się do nauki tego języka, albowiem żałować bagatelnej pracy na nauczanie się języka, posiadającego powyżej wyluszczone zalety, i na domiar uznanego i przyjętego przez większą część piśmiennych, byłoby już *wtedy* poprostu *glupotą*.

Aby, nie wymagając najmniejszej inicjatywy z czyjejkolwiek strony, dać ogółowi rzecz gotową, aby bez najmniejszej pracy, lub ofiary z czyjéjbądź strony okazało się pewnego pięknego poranku, że znaczna część ludzi piśmiennych nauczyła się, albo publicznie obiecała nauczyć się języka międzynarodowego, — postępuję w sposób następujący:

Niniejsza broszura rozejdzie się po całym świecie. Nie wymagając ani nauczania się języka, ani żadnego zgoła nakładu pracy, czasu lub pieniędzy, proszę każdego czytelnika, aby wziął na minutę pióro, wypełnił jeden z załączonych poniżej blankietów i nadał go mnie. Treść blankietu jest następująca:

„Ja niżej podpisany obiecuję nauczyć się proponowanego przez d-ra Esperanto języka międzynarodowego, jeżeli się okaże, że dziesięć milionów ludzi uczyniło publicznie takąż obietnicę“. Następuje podpis i pieczęć *), a na drugiej stronie blankietu wyraźnie wypisane całe imię i nazwisko i dokładny adres.

Ktoby miał zasadniczy powód do czynienia zarzutów przeciw językowi międzynarodowemu, niechaj przyśle wzmiankowany blankiet z zakreślonym tekstem i z napisem „*kontraŭ*“ (przeciw). Kto w każdym razie chce się nauczyć języka, nie zważając na ilość adeptów, ten niech zakreśli drugą połowę tekstu i dopisze „*senkondiĉe*“ (bezwarunkowo).

Podpisanie powyższej obietnicy nie wymaga najmniejszej ofiary lub pracy, a w razie niepowodzenia sprawy do niczego nie obowiązuje; obowiązuje jedynie do nauczenia się języka, jeżeli się go nauczy dziesięć milionów innych osób piśmiennych: wówczas wszakże będzie to ze strony podpisanego nie ofiarą, lecz rzeczą, do której nie omieszkałby się zabrać bez wszelkiego zobowiązania. Tymczasem przez podpisanie blankietu, każdy, nic osobiście nie ryzykując, przyspieszy urzeczywistnienie tradycyjnego ideału ludzkości.

Gdy ilość nadesłanych podpisów dojdzie do dziesięciu milionów, wtedy wszystkie nazwiska i adresa ogłoszone zostaną w oddzielnej księdze, a nazajutrz po wyjściu książki okaże się, że dziesięć milionów

*) Osoby nie posiadające własnej pieczęci mogą korzystać z pieczęci innej osoby, która w takim razie ręczy za wiarygodność podpisu.

lub więcej ludzi zobowiązało się publicznie do nauki języka międzynarodowego — i kwestja będzie rozstrzygnięta.

Dla każdój sprawy można *zbierać* podpisy, lecz niewiele zgodzi się *dać* swój podpis, choćby sprawa była nader szczytną i pożyteczną dla ogółu. Jeżeli wszakże ten podpis, przyczyniając się do urzeczywistnienia podniosłego ideału, nie obowiązuje podpisanego do żadnej zgoła materialnej lub moralnej ofiary, do żadnych zachodów, wtedy słusznie możemy się spodziewać, że nikt nie odmówi swego podpisu. W takim bowiem razie odmowa nie byłaby opieszałością, lecz *przestępstwem*, nie niedbałym zachowaniem się względem sprawy dotyczącej ogółu, lecz *umyślnem tamowaniem* jej rozwoju; w takim razie odmowę można byłoby jedynie objaśnić obawą arystokracji rodowej, naukowej lub pieniężnej, aby jej nazwisko nie znalazło się obok nazwisk osób niższych klas społecznych. Spodziewam się wszakże, że mało znajdzie się osób, któreby się dla marnój dumy zdecydowały tamować doniosłą, dobra ogółu dotyczącą sprawę. Nie ulega wątpliwości, że przeciwko wprowadzeniu języka międzynarodowego *w ogóle* nikt nic nadmienić nie może; jeżeli zaś kto nie aprobuje języka międzynarodowego *w téj formie, w jakiej przezemnie przedstawiony został*, niechaj zamiast powyższej obietnicy nadesłże protest, ale podać w ogóle *jakikolwiek głos* w téj sprawie jest obowiązkiem każdego człowieka piśmiennego wszelkiego wieku, płci i zawodu, tembardziej, że podanie tego głosu wymaga kilku tylko minut na wypełnienie gotowego blankietu i kilku groszy kosztów przesyłki.

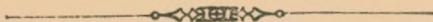
Niczém nie dadzą się na przyszłość usprawiedliwić w obec społeczeństwa te osoby, których nazwiska nie znajdują się w księdze głosowania, ani w oddziale zwolenników, ani w oddziale przeciwników. Niech nikt nie spodziewa się uniewinnić się później wymówką, że „nie słyszał” o proponowanym głosowaniu. Redakcje wszystkich pism perjodycznych proszę o ogłoszenie treści mego wezwania; każdą osobę pojedynczą proszę o zakomunikowanie méj propozy-
cji przyjaciołom i znajomym.

Oto wszystko co uważałem za niezbędne nadmienić w rzeczonyj sprawie. Daleki jestem od myśli, że język mój tak jest doskonałym, iż odeń nic już lepszego i doskonalszego być nie może, starałem się wszakże, ile tylko mogłem, zadość uczynić wszystkim wymaganiom, którym odpowiadać powinien język międzynarodowy i wtedy dopiero, gdy mi się udało rozwiązać wszystkie postawione przezeń problemata (ze względu na rozmiary niniejszej broszury mówiłem tylko o najistotniejszych), po długoletnich studjach nad tą kwestją zdecydowałem się wystąpić publicznie. Ale jestem człowiekiem—i mogłem się omylić, mogłem popełnić jakiś błąd nie do przebaczenia, mogłem nie przyswoić językowi czegoś, coby dla niego bardzo było pożytecznem. Dlatego też przed wydrukowaniem obszernych słowników,

przed przystąpieniem do wydawnictwa pism, książek i t. d. — pracę mą przedstawiam na rok sądowi publiczności i zwracam się do całego świata piśmienego z prośbą o nadesłanie mi opinii o proponowanym przezemnie języku. Niechaj mi każdy listownie zakomunikuje, jakie zmiany, ulepszenia, dopełnienia etc. uważa za niezbędne. Z nadesłanych mi wskazówek, z wdzięcznością skorzystam z tych, które okażą się rzeczywiście i niewątpliwie pożytecznymi, nie nadwyreżając zasadniczych właściwości języka, t. j. łatwości nauczania się go i bezwarunkowej przydatności do stosunków międzynarodowych, niezależnie od ilości adeptów. Po tych możliwych zmianach, które w takim razie ogłoszone zostaną w osobnej broszurce, język otrzyma ostateczną stałą formę. Gdyby się komu te poprawki wydały niewystarczającymi, ten niech nie zapomina, że język i nadal nie zostanie zamkniętym dla wszelkich ulepszeń, z tą różnicą jedynie, że wówczas prawo czynienia zmian nie do mnie już należeć będzie, lecz do uznanej przez ogół akademji tego języka. Trudno jest stworzyć język międzynarodowy i wprowadzić go w użycie; oto dla czego na *to* obecnie główną należy zwrócić uwagę; skoro zaś tylko język przyjętym zostanie i wejdzie w powszechne użycie, wtedy stała akademja specjalna może łatwo wprowadzić stopniowo i niepostrzeżenie wszelkie niezbędne poprawki, choć

by wypadło z czasem zmienić język nie do poznania. Dla tego też pozwalam sobie prosić tych czytelników, którzyby dla jakiegokolwiek powodu byli niezadowoleni z mego języka, aby przysłali protesty zamiast obietnic w tym tylko razie, gdyby ich do tego skłoniły przyczyny *poważne*, gdyby znaleźli w języku strony szkodliwe, nie dające się zmienić na przyszłość.

Pracę, która kosztowała mnie wiele czasu i zdrowia, polecam teraz łaskawej uwadze ogółu. Spodziewam się, że każdy, komu są drogie interesy ludzkości, poda mi dłoń pomocną i poprze proponowaną przezemnie sprawę, o ile to będzie w jego mocy. Okoliczności wskażą każdemu, czem może być pożyteczny dla sprawy; pozwalam sobie tylko zwrócić uwagę przyjaciół języka międzynarodowego, że najważniejszym punktem, ku któremu powinny być skierowane nasze spojrzenia—jest powodzenie głosowania. Niech każdy czyni co może, a w krótkim bardzo czasie będziemy posiadali to, o czem tak dawno już marzą ludzie — *język powszechny*.

 Autor prosi uprzejmie czytelnika, aby zechciał wypełnić i nadesłać mu jeden z załączonych poniżej blankietów, a inne rozdać w tym samym celu przyjaciółom i znajomym.

Promes,o.

Mi, sub,skrib,it,a,
 promes,as el,lern,i la
 propon,it,a,n de d-r,o
 Esperanto lingv,o,n in-
 ter,naci,a,n, se est,os
 montr,it,a, ke dek mi-
 lion,o,j person,o,j don,is
 publik,e tia,n sam,a,n
 promes,o,n.

Sub,skrib,o:

Promes,o.

Mi, sub,skrib,it,a,
 promes,as el,lern,i la
 propon,it,a,n de d-r,o
 Esperanto lingv,o,n in-
 ter,naci,a,n, se est,os
 montr,it,a, ke dek mi-
 lion,o,j person,o,j don,is
 publik,e tia,n sam,a,n
 promes,o,n.

Sub,skrib,o:

Promes,o.

Mi, sub,skrib,it,a,
 promes,as el,lern,i la
 propon,it,a,n de d-r,o
 Esperanto lingv,o,n in-
 ter,naci,a,n, se est,os
 montr,it,a, ke dek mi-
 lion,o,j person,o,j don,is
 publik,e tia,n sam,a,n
 promes,o,n.

Sub,skrib,o:

Promes,o.

Mi, sub,skrib,it,a,
 promes,as el,lern,i la
 propon,it,a,n de d-r,o
 Esperanto lingv,o,n in-
 ter,naci,a,n, se est,os
 montr,it,a, ke dek mi-
 lion,o,j person,o,j don,is
 publik,e tia,n sam,a,n
 promes,o,n.

Sub,skrib,o:

Nom,o:

Adres,o:

Nom,o:

Adres,o:

Nom,o:

Adres,o:

Nom,o:

Adres,o:

Promes,o.

Mi, sub,skrib,it,a,
promes,as el,lern,i la
propon,it,a,n de d-r,o
Esperanto lingv,o,n in-
ter,naci,a,n, se est,os
montr,it,a, ke dek mi-
lion,o,j person,o,j don,is
publik,e tia,n sam,a,n
promes,o,n.

Sub,skrib,o:

Promes,o.

Mi, sub,skrib,it,a,
promes,as el,lern,i la
propon,it,a,n de d-r,o
Esperanto lingv,o,n in-
ter,naci,a,n, se est,os
montr,it,a, ke dek mi-
lion,o,j person,o,j don,is
publik,e tia,n sam,a,n
promes,o,n.

Sub,skrib,o:

Promes,o.

Mi, sub,skrib,it,a,
promes,as el,lern,i la
propon,it,a,n de d-r,o
Esperanto lingv,o,n in-
ter,naci,a,n, se est,os
montr,it,a, ke dek mi-
lion,o,j person,o,j don,is
publik,e tia,n sam,a,n
promes,o,n.

Sub,skrib,o:

Promes,o.

Mi, sub,skrib,it,a,
promes,as el,lern,i la
propon,it,a,n de d-r,o
Esperanto lingv,o,n in-
ter,naci,a,n, se est,os
montr,it,a, ke dek mi-
lion,o,j person,o,j don,is
publik,e tia,n sam,a,n
promes,o,n.

Sub,skrib,o:

Nom,o:

Adres,o:

Nom,o:

Adres,o:

Nom,o:

Adres,o:

Nom,o:

Adres,o:

PODRĘCZNIK KOMPLETNY

JEZYKA MIĘDZYNARODOWEGO.

~~~~~

A) A b e c a d ł o.

A a, B b, C c, Ć ć, D d, E e, F f,
a b c cz d e f

G g, Ę ę, H h, Ć ć, I i, J j, Ĵ ĵ,
g dz h ch i j ż

K k, L l, M m, N n, O o, P p, R r,
k l m n o p r

S s, Ś ś, T t, U u, Ů ů, V v, Z z.
s sz t u u (krótkie) w z.

B) C z ę ś c i m o w y.

1) *Przedimka* nieokreślonego nie ma; jest tylko określony *la*, wspólny dla wszystkich rodzajów, przypadków i liczb.

2) *Rzeczownik* kończy się zawsze na *o*. Dla utworzenia liczby mnogiej dodaje się końcówka *j*. Przypadków jest dwa: mianownik (nominativus) i biernik (accusativus); ten ostatni powstaje z mianownika przez dodanie zakończenia *n*. Resztę przypadków oddaje się za pomocą przyimków (dla dopełniacza (genitivus) — *de* (od), dla celownika (dativus) — *al* (do), dla narzędnika (instrumentalis) — *kun* (z), lub inne przyimki odpowiednio do znaczenia. *Przykłady*: *patr,o* ojciec, *al patr,o* ojcu, *patr,o,n* ojca (przypadek czwarty), *por patr,o,j* dla ojców, *patr,o,j,n* ojców (przyp. czwarty).

3) *Przymiotnik* zawsze kończy się na *a*. Przypadki i liczby też same co dla rzeczownika. Stopień wyższy tworzy się przez dodanie wyrazu *pli* (więcej), a najwyższy przez dodanie *plej* (najwięcej); wyraz „niż“ tłumaczy się przez *ol*. *Przykład*: *Pli blank,a ol neĝ,o* bielszy od śniegu.

4) *Liczebniki* główne nie odmieniają się: *unu* (1), *du* (2), *tri* (3), *kvar* (4), *kvin* (5), *ses* (6), *sep* (7), *ok* (8), *naŭ* (9), *dek* (10), *cent* (100), *mil* (1000).

Dziesiątki i setki tworzą się przez proste połączenie liczebników. Dla utworzenia liczebników porządkowych dodaje się końcówka przymiotnika, dla wielorakich — przyrostek *obl*, dla ułamkowych — *on*, dla zbiorowych — *op*, dla podziałowych — wyraz *po*. Prócz tego mogą być liczebniki rzeczowne i przysłówkowe. *Przykłady: Kvin,cent tri,dek tri = 533; kvar,a* czwarty; *unu,o* jednostka; *du,e* powtóre; *tri,obl,a* potrójny, trojaki; *kvar,on,o* czwarta część; *du,op,e* we dwoje; *po kvin* po pięć.

5) *Zaimki osobiste: mi* (ja), *vi* (wy, ty) *li* (on), *și* (ona), *și* (ono; o rzeczy lub zwierzęciu), *si* (siebie), *ni* (my), *ili* (oni, one), *oni* (zaimek nieosobisty liczby mnogiej); dzierżawcze tworzą się przez dodanie końcówki przymiotnika. Zaimki odmieniają się jak rzeczowniki. *Przykłady: mi,n* mnie (przyp. czwarty); *mi,a* mój.

6) *Słowo* nie odmienia się przez osoby i liczby. (*Np.: mi far,as* ja czynię, *la patr,o far,as* ojciec czyni, *ili far,as* oni czynią). *Formy słowa:*

a) *Czas teraźniejszy* ma zakończenie *as*. (*Przykład: mi far,as* ja czynię).

b) *Czas przeszły* — *is* (*li far,is* on czynił).

c) *Czas przyszły* — *os* (*ili far,os* oni będą czynili).

č) *Tryb warunkowy* — *us* (*și far,us* ona by czyniła).

d) Tryb rozkazujący — *u* (*far,u* czyn, czyńcie).

e) Tryb bezczłoniczny — *i* (*far,i* czynić).

Imiesłowy (odmienne i nieodmienne):

f) Imiesłów czynny czasu teraźniejszego — *ant* (*far,ant,a* czyniący, *far,ant,e* czyniąc).

g) Imiesłów czynny czasu przeszłego — *int* (*far,int,a* który uczynił).

ĝ) Imiesłów czynny czasu przyszłego — *ont* (*far,ont,a* który uczyni).

h) Im. bierny czasu teraźn. — *at* (*far,at,a* czyniony).

ĥ) Im. bierny czasu przeszłego — *it* (*far,it,a* uczyniony).

i) Im. bierny czasu przyszłego — *ot* (*far,ot,a* mający być uczynionym).

Wszystkie formy strony biernej tworzą się za pomocą odpowiedniej formy słowa *est* być i imiesłowu biernego czasu teraźniejszego danego słowa; używa się przytem przyimka *de* (np. *ŝi est,as am,at,a de ciu,j* — ona kochana jest przez wszystkich).

7) *Przysłówki* mają zakończenie *e*. Stopniowanie podobnem jest do stopniowania przymiotników (np. *mi,a frat,o pli bon,e kant,as ol mi* — brat mój lepiej śpiewa odemnie).

8) *Przyimki* rządzą wszystkie przypadkiem pierwszym.

C) Prawidła ogólne.

- 1) Każdy wyraz tak się czyta, jak się pisze.
- 2) Akcent pada zawsze na przedostatnią zgłoskę.
- 3) Wyrazy złożone tworzą się przez proste połączenie wyrazów (główny na końcu), które należy pisać razem, ale oddzielać jeden od drugiego króską. Końcówki gramatyczne uważane są za samoistne wyrazy. *Przykład: vapor, śip, o*, parostatek — z *vapor* para, *śip* okręt, *o*—końcówka rzeczownika.

4) Przy innym przeczącym wyrazie opuszcza się przysłówek przeczący *ne* (np. *mi nenian vid, is* nigdy nie widziałem).

5) Na pytanie „dokąd“ wyrazy przybierają końcówkę przypadku czwartego (np. *tie* tam (w tamtem miejscu)—*tie, n* tam (do tamtego miejsca); *Varsovi, o, n* do Warszawy).

6) Każdy przyimek ma określone, stałe znaczenie; jeżeli należy użyć przyimka w wypadkach, gdzie wybór jego nie wpływa z natury rzeczy, używany bywa przyimek *je*, który nie ma samoistnego znaczenia (np. *goj, i je tio* cieszyć się z tego; *mal, san, a je la okul, o, j* chory na oczy; *enu, o je la patr, u, j, o* tęsknota za ojczyzną i t. p. Jasność języka wcale wskutek tego nie szwankuje, albowiem w tym razie wszystkie języki używają jakiegokolwiek przyimka,

C) Prawidła ogólne.

- 1) Każdy wyraz tak się czyta, jak się pisze.
- 2) Akcent pada zawsze na przedostatnią zgłoskę.
- 3) Wyrazy złożone tworzą się przez proste połączenie wyrazów (główny na końcu), które należy pisać razem, ale oddzielać jeden od drugiego kreską. Końcówki gramatyczne uważane są za samoistne wyrazy. *Przykład: vapor, śip, o*, parostatek — z *vapor* para, *śip* okręt, *o*—końcówka rzeczownika.
- 4) Przy innym przeczącym wyrazie opuszcza się przysłówek przeczący *ne* (np. *mi nenian vid, is* nigdy nie widziałem).
- 5) Na pytanie „dokąd“ wyrazy przybierają końcówkę przypadku czwartego (np. *tie* tam (w tamtem miejscu)—*tie, n* tam (do tamtego miejsca); *Varsovi, o, n* do Warszawy).
- 6) Każdy przyimek ma określone, stałe znaczenie; jeżeli należy użyć przyimka w wypadkach, gdzie wybór jego nie wypływa z natury rzeczy, używany bywa przyimek *je*, który nie ma samoistnego znaczenia (np. *ğoj, i je tio* cieszyć się z tego; *mal, san, a je la okul, o, j* chory na oczy; *enu, o je la patr, u, j, o* tęsknota za ojczyzną i t. p. Jasność języka wcale wskutek tego nie szwankuje, albowiem w tym razie wszystkie języki używają jakiegokolwiek przyimka,

WSZYSTKO,

co napisano w języku międzynarodowym, można zrozumieć przy pomocy tego słownika. Wyrazy, stanowiące razem jedno pojęcie, piszą się razem,

SŁOWNIK
MIĘDZYKRAJOWO-POLSKI
Vortaro por Poloj.

lecz oddzielone są kręską pionową; tak np. wyraz „frat,in,o,” stanowiący jedno pojęcie, złożony jest z trzech wyrazów, z których każdego należy szukać oddzielnie.

A (A). a oznacza przymiotnik; np. hom człowiek — hom,a ludzki acid kwaśny aet kupować ad oznacza trwanie czynności; np. ir isć — ir,ad chodzić; danc taniec—danc,ad tańczenie adiañ adieu, bądź zdrów aer powietrze afer sprawa, interes agl orzeł agrabł przyjemny aj wiek ajn kolwiek, bądź; np. kiu kto—kiu ajn ktokolwiek, ktobądź aj oznacza przedmiot posiadający pewną własność lub zaletę, albo zrobiony z pewnego materiału; np. mal,nov stary—mal,nov,aj starzyzna, frukt owoc,—frukt,aj coś zrobionego z owoców akompan towarzyszyć akr ostry akv woda al do; zastępuje też przypadek trzeci. ali inny almenañ przynajmniej al wysoki alumet zapalka am kochać, lubić amas kupa, tłum amik przyjaciel an członek, mieszkaniec, zwolennik; np. regn państwo—regn,an obywatel; Warsowian Warszawianin angul kąt anğel anioł anim dusza ankañ także ankorañ jeszcze anstatañ zamiast ant oznacza imiesłów czynny czasu terażniejszego antañ przed apart osobny aparten należyć apenañ ledwie apud przy, obok ar oznacza zbiór danych przedmiotów; np. arb drzewo — arb,ar las; ştop szczebel — ştop,ar drabina, schody	arb drzewo argent srebro as oznacza czas terażniejszy słowa at oznacza imiesłów bierny czasu terażniejszego alend czekać aũ albo, lub aũd słyszeć aũskult słuchać aũtum jesień av dziad avar skąpy azen osieł	C (C). cel celować cent sto cerł pewny, znany ceter pozostały, dalszy cigar cygareto cigared papieros citrón cytryna Č (CZ). čagren martwić, smucić čambr pokój čap czapka čapel kapelusz čar albowiem, ponieważ	dev musieć, być obowiązanym dezert pustynia dezir życzyć Di Bóg dik gruby diligent pilność dimand niedziela dir mówić, powiadać dis roz-; np. şir — rwać—dis,şir rozrywać; kur biegać — dis,kur rozbiegać się disput kłócić się, sprzeczać się divid dzielić dolč słodki dolor boleć, dolegać	envi zazdrościć er oddzielną jednostką; np. sabł piasek — sabł,er ziarnko piasku erar błędzić, mylić się escept wykluczać esper spodziewać się esprim wyrażać est być estim poważać esting gasić estr wódz, zwierzochnik et oznacza zmniejszenie, zdrobienie lub osłabienie stopnia; np. mur ściana—mur,et ścianka; rid śmiać się — rid,et uśmiechać się etağ piętro etern wieczny	frañł kawaler (niezo-naty) freš świeży fromağ ser frost mróz frot trzód fru rano, wcześniej frukt owoc frunt czoło fulm błyskawica fum dym fund dno	ho! o! och! hodiañ dzisiaj hom człowiek honest uczciwy hont wstydzic się hor godzina horloğ zegar hotel hotel, zajazd humil pokorny hund pies	is oznacza czas przeszły ist zajmujący się; np. bot but—bot,ist szewc; mar morze—mar,ist marynarz it oznacza imiesłów bierny czasu przeszłego iu ktokolwiek	kol szyja koleğ towarzysz, kolega kolekt zbierać koler gniewać się kolon słup kolor kolor komb cześć komeno zaczynać komerc handlować kompat współczuć kompren rozumieć kon znać kondiš warunek konduk prowadzić konfes przyznawać konsent zgadzać się konserv przechowywać, zachowywać
B (B). babil paplać bak piec, wypiekać bala zamiatać balanc huścić, kołysać baldañ zaraz ban kapać bapt chrzczyć bar zagradzać barb broda barel beczka baston kij, laska bat bić batal walczyć bedañr żałować bel piękny ben błogosławić benk ławka best zwierzę bezón potrzebować bier piwo bind oprawiać bird ptak blank biały blöv dąć, dmuchać blu niebieski	B (B). babil paplać bak piec, wypiekać bala zamiatać balanc huścić, kołysać baldañ zaraz ban kapać bapt chrzczyć bar zagradzać barb broda barel beczka baston kij, laska bat bić batal walczyć bedañr żałować bel piękny ben błogosławić benk ławka best zwierzę bezón potrzebować bier piwo bind oprawiać bird ptak blank biały blöv dąć, dmuchać blu niebieski	B (B). babil paplać bak piec, wypiekać bala zamiatać balanc huścić, kołysać baldañ zaraz ban kapać bapt chrzczyć bar zagradzać barb broda barel beczka baston kij, laska bat bić batal walczyć bedañr żałować bel piękny ben błogosławić benk ławka best zwierzę bezón potrzebować bier piwo bind oprawiać bird ptak blank biały blöv dąć, dmuchać blu niebieski	E (E). e zakończenie przysłówka; np. bon,e dobrze eben równy ebl możliwy ec przymiot jako oddzielne pojęcie; np. bon dobry — bon,ec dobroć; infan dziecię — infan,ec dzieciństwo eđ nawet eduk wychowywać edz małżonek efektiv rzeczowy, istotny eg oznacza zwiększenie	F (F). facil łatwy, lekki faden nie fajf świstać fajr ogień fal padać fald faldować famili rodzina far robić, czynić; far,aj stawać się fart żyć, mieć się felic szczęśliwy fend rąbać, łupać fenestr okno fer żelazo ferm zamykać fest obchodzić uroczystość, świętować fianđ narzeczonny fidel wierny fier dumny	G (G). gant rękawiczka gard strzedz gast gość ge obojęt plei; np. patr ojciec—ge,patr,o,j rodzice; mastr gospodarz—ge,mastr,o,j gospodarstwo (gospodarz i gospodyni) genu kolano glaci lód glas szklanka glat gładki glav miecz glit ślizgać się glor wysławiać glut polykać gorğ gardło grand wielki gras tłuszcz grat drapać gratul wieszować grav ważny griz szary, siwy gust smak gut kapać; gut,o kropla	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	J (J). j oznacza liczbę mnogą ja wszakże jam już jar rok je może być przetłumaczonym zapomocą różnych przyimków jen otóz; jen-jen to-to jes tak ju—des im—tém juğ sędzić jun młody just sprawiedliwy	J (J). konsil radzić konsol pocieszać konstant stały konstru budować kontent zadowolony kontrañ przeciw konven wypadać, przystawać kor serce korn róg koron wieniec korp ciało kort dwór kost kosztować kotr zakrywać kotr pluć krajon olówek kravat krawat kre stwarzać kred wierzyć kresk rosnać kret kreda kri krzyżować kruc krzyż kudr szyć kuir gotować kuler lyzka kulp winny kun z; kun,e razem, wraz kupać miedź kur biegać, lecieć kurać leczyć kuraj śmiały kurten kurtyna; franka kusen poduszka kuš lecieć kutim przyzwyczajając się kuz kuzyn kvankom chociaż kvar cztery kvin pięć
D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć	D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć	D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć	D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć	D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć	D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć	D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć	D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć	D (D). da zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i t. p.); np. kilogram,o da viand,o kilogram mięsa; glas,o da te,o szklanka herbaty danc tańczyć danğer niebezpieczeństwo dank dziękować dañr trwać de od; zastępuje też przypadek drugi decid rozstrzygać defend bronić dek dziesięć dekstr prawy demand pytać dens gęsty dent ząb detru burzyć, niszczyć
H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj	H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj	H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj	H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj	H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj	H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj	H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj	H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj	H (H). ha! a! ach! hajł grad haladz sward, czad halt stawać zatrzymować się har włos haring śledź hañł skóra hav mićć hejt palić (w piecu) help pomagać herb trawa hered dziedziczyć hierañ wczoraj
I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek	I (I). i oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laud, i chwalić ia jakikolwiek ial dla jakiegokolwiek

amp lampa
land kraj
lang język (organ)
lantern latarnia
larż szeroki
larm ła
las puszczać, zostawiać,
pozwałać
last ostatni
last według, zgodnie z...
last chwalić
last głośno
lav myć
locion lekoja
leg czytać
lej prawo
leon lew
lern uczyć się
lert zrzeczny
leter list
lev podnosić
li on
liber wolny
libr księga, książka
lig wiązać
lign drwa
linge język (mowa)
lip warga
lit łożko
liter litera
loğ mieszkać
lok miejsce
long długi
lud bawić się, grać
lum świecić
len księżyc
lund poniedziałek

M (M).
mał zuć
magazen sklep
makul plama
mal oznacza przeciwi-
stwo; np. bon do-
bry — mal, bon zły;
estim poważać — mal-
estim gardzić, lekce-
wazyć
malgraż pomimo, nie
bacząc na...
man ręka
manj jeść
mar morze
mard wtorek
mastr gospodarz
maten poranek
matur dojrzały
mem sam
memor pamiętać
merit zasługiwać
merkred środa
met podziąć; może być
oddane za pomocą
rozmaitych słów
mez środek
mezur mierzyć

mi ja
miks mieszad
mil tysiąc
milit walczyć
mir dziwić się
mizer nędza
moder umiarkowany
modest skromny
mol miękki
mon pieniądze
monat miesiąc
mond świat
mont góra
montr pokazywać
mord kasać
morgań jutro
mort umierać
mošt tytuł ogólny; np.
Vi, a reg, a mošt, o
Wasza Królewska
Mość; Vi, a general, a
mošt, o, Vi, a episkop, a
mošt, o i t. p.
mov ruszać, puszczać
mult wiele
mur ściana
murmur mruczyć
muš mucha

N (N).
n oznacza przypadek
czwarty; również kie-
runek
nağ pływać
najbar sąsiad
nask rodzic
naš dziewięć
naz nos
ne nie
nebul mgła
neces niezbędny
neğ śnieg
nek — nek ani — ani
nenia żaden
nenian nigdy
nenie nigdzie
neniel w żaden sposób
nenies niczyj
nenio nic
neniu nikt
nep wnuk
nev siostrzeniec
ni my
nigr czarny
nj dodane do pierw-
szych 2 — 5 liter
imienia własnego ro-
dzaju żeńsk. zmiany
takowe w piszczo-
tliwe np. Mari —
Manj, Emili — Emi, nj
nobl szlachetny
nokt noc
nom imię
nombr liczba, ilość
nov nowy

O (O).
o oznacza rzeczownik
obo być posłusznym
objekt przedmiot
obl oznacza liczebnik
wieloraki; np. du
dwa — du, obl po-
dwojny, dwójki
obstin uparty
odor pachnąć
ofend krzywdzić
ofer ofiarować
oft często
ok ośm
okaz zdarzać się
okul oko
okup zajmować
ol niż
ole olej
ombr cień
ombrel parasol
on liczebnik ułamko-
wy; np. kvar czte-
ry — kvar, on czwarta
część
ond fala
oni zaimek niesobisty
liczby mnogiej
onkl wuj
ont oznacza imiesłów
czynny czasu przy-
szłego
op oznacza liczebnik
zbiorowy; np. du
dwa — du, op we dwoje
oportun wygodny
or złoto
ord porządek
ordinar zwyczajny
ordon rozkazywać
orel ucho
os oznacza czas przy-
szły
ost kość
ot oznacza imiesłów
bierny czasu przy-
szłego
ov jajko

P (P).
pac pokój (czas wolny
od wojny i t. p.),
apokój
paf strzelać
pag płacić
pağ stronica
pajl słoma
pal błady

nub oblok, chmura
nud nagi
nukš orzech
nun teraz, obecnie
nur tylko
nutr karmić

O (O).
o oznacza rzeczownik
obo być posłusznym
objekt przedmiot
obl oznacza liczebnik
wieloraki; np. du
dwa — du, obl po-
dwojny, dwójki
obstin uparty
odor pachnąć
ofend krzywdzić
ofer ofiarować
oft często
ok ośm
okaz zdarzać się
okul oko
okup zajmować
ol niż
ole olej
ombr cień
ombrel parasol
on liczebnik ułamko-
wy; np. kvar czte-
ry — kvar, on czwarta
część
ond fala
oni zaimek niesobisty
liczby mnogiej
onkl wuj
ont oznacza imiesłów
czynny czasu przy-
szłego
op oznacza liczebnik
zbiorowy; np. du
dwa — du, op we dwoje
oportun wygodny
or złoto
ord porządek
ordinar zwyczajny
ordon rozkazywać
orel ucho
os oznacza czas przy-
szły
ost kość
ot oznacza imiesłów
bierny czasu przy-
szłego
ov jajko

P (P).
pac pokój (czas wolny
od wojny i t. p.),
apokój
paf strzelać
pag płacić
pağ stronica
pajl słoma
pal błady

P (P).
pac pokój (czas wolny
od wojny i t. p.),
apokój
paf strzelać
pag płacić
pağ stronica
pajl słoma
pal błady

palao pałac
palp macać
palpebr powieka
pan chleb
pantalon spodnie
papier papier
pardon przebaczać
parenc krowny
parker na pamięć
parol mówić
part część
pas przechodzić
pastr kapłan
paš kroczyć
patr ojciec; patr, uj oj-
czynna
pee kawalek
pel gonić
pen starać się
pend wisieć
pens myśleć
pentr rysować
per przez, za pomocą
perd gubić
permes pozwałać
pes ważyć (kogo, co)
pet prosić
pez ważyć (mieć pewną
wagę)
pi pobożny
pied noga
pik klób
pilk piłka
pingl szpilka
pir gruszka
plao plac
plað podobać się
plafon sufit
planek podłoga
plej najwięcej
plen pełny
plend skarżyć się
plezur przyjemność
pli więcej
plor plakać
plum pióro
pluw deszcz
po (przy liczebnikach)
po
polv kurz
pom jabłko
pont most
popol naród
por dla
porð drzwi
pork świnia
port nosić
post po
postul żądać
poš kieszeń
pošt poczta
pot garnek
pov módz
prav mający słusność
preğ modlić się
prem cisnąć, uciskać
pren brać
prepar przygotowywać

preskaż prawo
pres drukować
pret gotowy
present przedstawiać
pri o
printemp wiosna
pro dla
profund głęboki
proksim blizki
promen spacerować
promes obiecywać
propr własny
prov próbować
prudent rozsądny
prunt pożyczać
pulv proch
pulvor proszek
pun karać
pup lalka
pur czysty
puš pchać
pur gnid (?)

R (R).
rad kolo (od woza i t. p.)
radi promień
radik korzeń
rakont opowiadać
ramp pelzać
rand brzeg
rapid prędki, bystry
raz golić
re znowu, napowrót
reg rządzić
regn państwo
regul prawidło, reguła
reg król
rekt prosty
rekompenc wynagra-
dzać
renkont spotykać
renvers przewracać
respond odpowiadać
rest pozostawać
ricev otrzymywać
rið bogaty
rid śmiać się
rigard patrzeć
ring pierścień
ripet powtarzać
ripoz odpoczywać
river rzeka
romp łamać
rond kolo
rost piec, smażyć
roz róża
ruğ czerwony

S (S).
sabat sobota
sabl piasek
sağ mądry
sak worek
sal sól

S (S).
sabat sobota
sabl piasek
sağ mądry
sak worek
sal sól

salt skakać
salut kłaniać się, po-
zdrawiać
sam zo, sam (np. tamzo,
ten sam)
san zdrowy
sang krew
sankt święty
sap mydło
sat syty
sav ratować
sci wiedzieć
se jeżeli
sed lecz
seğ krzesło
sek suchy
sem siac
semajn tydzień
sen bez
seno znaczenie, sens
send posyłać
sent czuć
sep siedm
serè szukać
serpent wąż
serur zamek
serv służyć
ses sześć
sever surowy, ostry
si siebie
sid siedzieć
sigel pieczętować
sign znak
signif oznaczać
silent milczeć
simil podobny
simpl prosty
sinjor pan
skrib pisać
sku trząść
sobr trzeźwy
societ społeczeństwo,
towarzystwo
soif pragnąć, dozna-
wać pragnienia
sol jedyny
somer lato
son brzmieć
sonğ śnić, marzyć
sonor brzęczący
sort los
sovağ dziki
spec rodzaj, gatunek
spegul zwierciadło
spir oddychać
sprit dowcipny
stal stajnia
star stać
stel gwiazda
stomak żołądek
strat ulica
sub pod
subit nagły
suc ssać
sufér cierpieć
sufil dosyć, dostatecznie
suk sok
suker cukier

S (S).
sabat sobota
sabl piasek
sağ mądry
sak worek
sal sól

sun słońce
sup zupa
super nad
supr na gorze
sur na
surd głuchy
surtut surdut
S (SZ).
šajn wydawać się
šancel chwiać
šanğ zmieniać
šaim piana
šel skorupa
šero żartować
ši ona
šip okręt
šir rwać
šlos zamykać na klucz
šmir smarować
šnur sznur, powrót
špar oszczędzać
špruc przyskać
šrank szafa
štal stal
štel krasć
štof materia
šton kamień
štop zatykać
štrump pończocha
štup stopień; štupar
schody, drabina
šu trzewik
šuld być dłużnym,
šut sypać
švel puchnąć
švit pocić się
T (T).
tabl stół
tabul deska, tablica
tag dzień
tajlor krawiec
tamen jednak
tapiš dywan
tağ być zdatnym
te herbata
tegment dach
teler talerz
temp czas
ten trzymać
tent kusieć
ter ziemia
terur przerażenie
tia taki
tial dla tego
tian wtedy
tie tam
tiel tak
tim obawiać się
tio to, tamto
tiom tyle
tir ciągnąć
tiu tamten
tol płótno

T (T).
tabl stół
tabul deska, tablica
tag dzień
tajlor krawiec
tamen jednak
tapiš dywan
tağ być zdatnym
te herbata
tegment dach
teler talerz
temp czas
ten trzymać
tent kusieć
ter ziemia
terur przerażenie
tia taki
tial dla tego
tian wtedy
tie tam
tiel tak
tim obawiać się
tio to, tamto
tiom tyle
tir ciągnąć
tiu tamten
tol płótno

tomb grób, mogiła
tond strzydz
tondr grzmieć
tra przez (wkroś)
traduk tłumaczyć
tranò rznąć
trankvil spokojny
trans przez, prze-
tre bardzo
trem drzeć, trząść się
tren wlec
tri trzy
trink pić
tro zbyt
tromp oszukiwać
trov znajdować
tru dziura
tuj natychmiast
tuk chustka
tur wieża
turment męczyć
turn obracać
tus kaszleć
tuš ruszać, dotykać
tut cały

U (U).
u oznacza tryb rozka-
zujący
uj zawierający, no-
szący (t. j. przedmiot,
w którym się coś
przechowuje, roślina,
która wydaje owoc,
lub kraj względem
zaludniających go
mieszkańców) np.
cigar, uj cygarnica; pom
jablko pom, uj jabłko;
Turk turek — Turk, uj
Turcja
ul człowiek posiadający
dany przymiot; np.
rið bogaty — rið, ul
bogacz
um przyrostek nie ma-
jący stałego znacze-
nia
ung paznokieć
unu jeden
urb miasto
urs niedźwiedź
us oznacza tryb wa-
runkowy
util pożyteczny
uz używać

U (U).
u oznacza tryb rozka-
zujący
uj zawierający, no-
szący (t. j. przedmiot,
w którym się coś
przechowuje, roślina,
która wydaje owoc,
lub kraj względem
zaludniających go
mieszkańców) np.
cigar, uj cygarnica; pom
jablko pom, uj jabłko;
Turk turek — Turk, uj
Turcja
ul człowiek posiadający
dany przymiot; np.
rið bogaty — rið, ul
bogacz
um przyrostek nie ma-
jący stałego znacze-
nia
ung paznokieć
unu jeden
urb miasto
urs niedźwiedź
us oznacza tryb wa-
runkowy
util pożyteczny
uz używać

vas naczynie
vek budzić
velk więdnąć
ven przychodzić
vend sprzedawać
vendred piątek
venen trucizna
venğ mścić
venk zwyciężać
vent wiatr
ventr brzuch
ver prawda
verd zielony
verk tworzyć, układać
(dzieło)
verm robak
vers lud
vesper wieczór
vest odziewać, ubierać;
vesto ubiór
veter pogoda
vetur jechać
vi wy, ty
viand mięso
vid widzieć
vilag wioska
vin wino
vintr zima
violon skrzypce
vir mężczyzna, mąż
viš ocierać
vitr szkło
viv żyć
vizağ twarz
voć głos
voj droga
vok wołać
vol chcieć
vort słowo, wyraz
vost ogon
vund ranic

Z (Z).
zorg troszczyć się

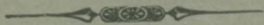
V (V).
vaks wosk
van daremny
vang policzek
vapor para
varm ciepły
vast obszerny

NINIEJSZA BROSZURA WYJDZIE WKRÓTCE

w językach:

FRANCUZKIM i NIEMIECKIM.

WYSZŁA ZAŚ JUŻ W JEZYKU ROSSYJSKIM.

 Każdemu służy prawo tłumaczenia niniejszej broszury na wszystkie pozostałe języki.

Biblioteka UJK Kielce

UJK

0476696

ADRES AUTORA:

Wielmożny Dr. L. Zamenhof

DLA D^{-RA} ESPERANTO

w Warszawie.

lub

Al sinjoro D-ro L. Zamenhof,

POR D^{-RO} ESPERANTO

en Varsovio.

